

Matkailutilastojen nykytila ja kehittäminen

Työryhmän loppuraportti

KATSAUKSIA 1997/16

Tilastokeskus

**Matkailutilastojen nykytila
ja kehittäminen**

Työryhmän loppuraportti

*Tilastokeskus
Statistikcentralen
Statistics Finland*

Helsinki

Tiedustelut
Ritva Marin
puh. (09) 17 341
sähköposti: ritva.marin@stat.fi

Typografia
Irene Matis

Taitto
Kaisa Holm

© 1997 Tilastokeskus
Tietoja lainattaessa lähteenä on mainittava Tilastokeskus.

ISSN 1239-3800
ISBN 951-727-418-1

Oy Edita Ab
Helsinki 1998

Matkailutilastojen nykytila ja kehittäminen

Johdanto

Euroopan unionin matkailutilastodirektiivin tultua hyväksytyksi 23.11.1995 Tilastokeskuksessa koettiin tarpeelliseksi selvittää matkailutilastoinnin kokonaisuus, sekä direktiiviin kuuluvien että sen ulkopuolelle jäävien matkailutilastojen nykytila ja tarvittavat toimenpiteet tilastojen yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi. Tehtävää varten asetettiin työryhmän, jonka jäseniksi kutsuttiin matkailun ja matkailutilastojen asiantuntijoita valtion hallinnosta ja alan järjestöistä.

Työryhmä totesi direktiiviin sisältyvien tilastojen (majoitustilasto ja suomalaisten matkatutkimus) nykytilan jo suhteellisen tyydyttäväksi, osin hyväksi ja lähiaikoina toteutettavan kehittämistyön jälkeen jopa suurimalta osin hyväksi. Tilastojen kehittämistä jatketaan käyttäen hyväksi uuden tekniikan tarjoamia mahdollisuuksia.

Resurssien saanti direktiivin ulkopuolelle jäävien matkailututkimusten toteuttamiseksi on vaikeampaa. Ulkomailta Suomeen tulevan matkailun tutkimuksen rahoitus on saatu järjestettyä ja rajahaastattelun toteutuksesta on sovittu kauppa- ja teollisuusministeriön, Matkailun edistämiskeskuksen ja Tilastokeskuksen kesken. Kolmivuotinen rajahaastattelututkimus käynnistyi vuoden 1997 joulukuussa.

Rajahaastattelututkimuksen käynnistyttyä tilastoinnin ulkopuolelle jää vielä kotimaan päivämatkailu, josta on tehty vain joitain aluetason selvityksiä. Päivämatkailun kokonaisvolyymiä ei ole tutkittu lainkaan. Koska tähän on vaikea löytää rahoitusta, on selvitettävä, mitä päivämatkailua koskevaa tietoa olisi saatavilla henkilöliikennetutkimuksesta ja ajankäyttötutkimuksesta.

Yksityinen mökinvuokraus jää majoitus-toimintaa kuvaavan tilastoinnin ulkopuolelle. Varsinkin kotimaan matkailussa vuokrattavat mökit ovat yksi eniten käytetyistä majoitusmuodoista, joten niiden kapasiteetti ja käyttö olisi suotavaa saada säännöllisen tilastoinnin piiriin. Tämän suuntaista toimintaa on vireillä sisäasiainministeriössä, jossa kerätään rekisteriä vuokralle tarjolla olevista yksityisistä lomamökeistä. Hanketta on tarkoitus laajentaa rekisteriin kuuluvien loma-asuntojen vuokraajille tehtävillä säännöllisillä kapasiteetti- ja käyttökyselyillä.

Matkailun taloudellisten vaikutusten tilastointia kehitetään OECD:ssä ja Maailman matkailujärjestössä WTO:ssa. WTO:ssa on valmisteltu matkailun satelliittitilinpidoista käsikirjaluonnosta, jossa on otettu huomioon OECD:n suositukset. Suomessakin on lähivuosina tarkoitus panostaa matkailun satelliittitilinpidoon kehittämiseen. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksista on tehty selvitys vuodelta 1995 Suomen Matkailun Kehitys Oy:ssä. Hankkeelle suunnitellaan jatkoa kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön ja Matkailun edistämiskeskuksen rahoittamana yhteistyöprojektina.

Tilastokeskuksen matkailutilastojulkaisu- ja kehitetään edelleen. Matkailutilaston vuosijulkaisun kehittäminen matkailun muutosta ja matkailualan rakenteita esittelevänä kokoomateoksena jatkuu. Samoin kuukausijulkaisua pyritään edelleen kehittämään matkailun suhdanteita kuvaavaksi katsaukseksi. Majoitustoiminnan aikasarjojen ja aluetietojen sähköistä tiedonvälitystä lisätään.

Työryhmä katsoo lisäksi, että sen tulisi kokoontua säännöllisesti 2–3 kertaa vuodessa käsittelemään ajankohtaisia matkailuun ja matkailutilastoihin liittyviä kysymyksiä.

Kehittämisehdotukset fiivistettynä

Majoitustilasto

- tietojen toimittaminen sähköisessä muodossa verkkoa pitkin majoitusliikkeiltä Tilastokeskukselle
- veneilysatamien ja maksullisen yksityismajoituksen tilastointi

Suomalaisten matkatutkimus

- rahankäyttöön liittyvien tietojen kehittäminen matkailun kansantaloudellisen merkityksen mittaamiseksi ja ulkomaille virtaavan valuutan arvioimiseksi
- integrointi ympäristöön kohdistuvia paineita mittaaviin indikaattoreihin

Rajahaastattelututkimus

- luokitusten ja määritelmien yhdenmu-kaistaminen muihin matkailutilastoihin
- koordinointi matkustustaseeseen
- Ahvenanmaan saaminen mukaan tutkimukseen

Henkilöliikennetutkimus

- muuttajat ja luokitukset valittava niin, että kotimaan päivämatkailun volyyymi saadaan erotetuksi

Kansantalouden tilinpito

- valmistautuminen matkailun satelliittitilinpito tuottamiseen, kun siihen on riittävä tietopohja ja resurssit

Rakennustilastot

- kesämökkitalaston hyödyntäminen matkatutkimuksen taustatietona ja sen käyttö yksityisten vuokrattavien lomamökkien kapasiteetilähteenä selvitettävä

Hinnat ja kustannukset

- tietovarannon parempi hyödyntäminen ja matkailun hintaindeksien kehittäminen

Kulutustutkimus

- matkailuun liittyvän kulutustiedon hyödyntäminen matkailututkimuksessa ja käsitteiden koordinointi

Ajankäyttötutkimus

- matkailuun liittyvän tiedon profilointi seuraavassa ajankäyttötutkimuksessa

Kuluttajabarometri

- matkasuunnitelmia koskevan tiedon tämentäminen

Meriliikennetilastot

- selvitettävä laivamatkustajien kansallisuustietojen käyttömahdollisuudet

Sähköisen tiedonjakelun kehittäminen ja Internetin käytön laajentaminen

Matkailutilastojulkaisujen kehittäminen

Työryhmän säännölliset tapaamiset

Työryhmän jäsenet

Johanna Haavisto, liikenneministeriö

Reijo Kurkela/Jyrki Krzywacki, Tilastokeskus

Heikki Lankinen, Hotelli- ja ravintolaneuvosto

Arto Luhtio, Tilastokeskus (puheenjohtaja)

Ritva Marin, Tilastokeskus (sihteeri)

Pirkko Miikkulainen, Suomen Pankki

Elina Peltonen/Heli Mäki-Fränti, Suomen Matkatoimistoalan liitto

Bengt Pihlström, kauppa- ja teollisuusministeriö

Pekka Tanhua, tullihallitus

Tom Ylikänen, Matkailun edistämiskeskus

Sisältö

1. Alkusanat	6
2. Direktiiviin sisältyvät matkailutilastot	7
2.1 Majoitustilasto	7
2.2 Suomalaisten matkatutkimus	8
3. Direktiivin ulkopuoliset Tilastokeskuksessa tehtävät matkailutilastot	11
3.1 Rajahaastattelututkimus	11
3.2 Kesämökkitalasto (vapaa-ajan asunnot)	12
4. Tilastokeskuksen muiden tilastojen matkailutiedot	13
4.1 Kansantalouden tilinpito ja matkailun satelliittitilinpito	13
4.2 Matkailutoimialoilla toimivien yritysten rakenne- ja suhdannetilastot	14
4.3 Yritysrekisteri	14
4.4 Työllisyystilastot	14
4.5 Hinnat ja kustannukset	15
4.6 Kulutustutkimus	15
4.7 Ajankäyttötutkimus	16
4.8 Muut tilastot	16
5. Tilastokeskuksen ulkopuolella tehtävät matkailutilastot	17
5.1 Matkustustase ja henkilöliikennetase	17
5.2 Matkailukohteiden kävijämäärät	18
5.3 Henkilöliikennetilastot	18
5.4 Liikenne-ennusteiden kehittäminen	19
6. Matkailutilastojulkaisut ja sähköinen tiedonvälitys	20
7. Muuta matkailuun liittyvää tiedonkeruuta	21
7.1 Suomen matkatoimistoalan liiton selvitykset	21
7.2 Suomen Hotelli- ja Ravintolaliiton seurantajärjestelmä	21
8. Luettelo Suomessa tehtävistä matkailuun liittyvistä tilastoista	23

1. Alkusanat

Matkailutilastoihin kohdistuu voimakkaita paineita lisääntyneen kotimaisen tietotarpeen, voimaan tulleen EU:n matkailutilastodirektiivin ja kansainvälisen tietopalvelun taholta. Tässä raportissa on lyhyesti esitetty matkailua varsinaisesti kuvaavat tilastot ja julkaisut sekä sellaiset tietolähteet, jotka muun tiedon ohella sisältävät matkailua koskevaa tietoa.

Raportissa on esitetty joukko parannusehdotuksia, joista osa on tehtävissä asteittain ja suhteellisen pienellä vaivalla mutta mukana on myös vaativampia pitemmän tähtäimen kehittämishankkeita. Pääpaino on varsinaisten matkailutilastojen kehittämisessä, tarkemmat kuvaukset niiden nykytilasta löytyvät viimeisimmistä tilastojulkaisuista. Kaikkia tai useita toimialoja käsittäviä tilastoja kuten työvoimatutkimusta ja yritysrekisteriä käsitellään vain hyvin lyhyesti matkailutilastoinnin näkökulmasta.

Tässä raportissa matkailua käsitellään siinä laajuudessa kuin Maailman matkailujärjestö WTO on matkailun määritellyt menemättä koko laajaan matkailuklusteriin, johon kuuluu mm. investoinnit matkailun infrastruktuuriin kuten hotellien, matkustajaterminaalien, moottoriteiden rakentaminen, ajoneuvojen ja tavaroiden valmistus sekä elintarvikkeiden tuottaminen matkailijoiden käyttöön. Samoin kauppa jää käsittelyn ulkopuolelle, vaikka sen suhde matkailuun onkin läheinen useilla kaupan aloilla ja alueilla, esim. matkamuistomyynti tai elintarvikekauppa kesämökkipaikkakunnilla.

WTO:n matkailu määritelmä peruskäsitteineen on esitetty Matkailutilaston vuosijulkaisussa. Matkailuun kokonaan, osittain tai

välillisesti liittyvät toimialat on esitetty WTO:n SICTA-luokituksessa (Standard International Classification of Tourism Activities). Matkailualan kansainvälinen toimialajärjestö WTTC (World Travel and Tourism Council) lähtee vielä sitäkin laajemmasta matkailun käsitteestä ja saa matkailun osudeksi kaikkine kerrannaisvaikutuksineen jopa 11 prosenttia bkt:sta globaalilla tasolla.

Matkailu on ollut yksi nopeimmin kasvavista elinkeinoista, jonka kasvun ennustetaan myös jatkuvan nopeana. Elinkeinon kansantaloudellisen merkityksen laskeminen on kuitenkin vaikeaa, koska matkailuun liittyvä toiminta hajoaa useille eri toimialoille (majoitus- ja ravitsemisala, henkilöliikenne, kulttuuri-, liikunta- ja virkistypalvelut, vähittäismyynti), joista matkailun ajallisesti ja paikallisesti vaihtelevaa osuutta ei saada useinkaan erotetuksi riittävällä tarkkuudella.

Käytettäessä tarjontapuolen tietoja ongelmaiseksi muodostuu usein se, pitäisikö pääasiallisten matkailutoimialojen lisäksi ottaa mukaan matkailuun osittain liittyvät toimialat kokonaisuudessaan vai pyritäänkö matkailun osuus niistä erottelemaan tai arvioimaan. Tämän vuoksi matkailuun liittyvien palvelujen ja tuotteiden tarjonnan määrittelemiseksi tarvitaan tietoja myös niiden kysynnästä, jota selvitetään matkailijoille tehtävillä kulutustutkimuksilla. Haastattelututkimukset ovat kuitenkin kalliita ja kaikki tarjontapuolella olevat muihin tarkoituksiin kerätyt tiedot pitäisi mahdollisuuksien mukaan käyttää hyväksi matkailusektorin laajuutta arvioitaessa. Kysyntää ja tarjontaa kuvaavien tietojen kordinoitu käyttö on siksi tärkeää nimenomaan matkailun tilastoinnissa.

2. Direktiiviin (95/57/EY) sisältyvät matkailutilastot

2.1 Majoitusilasto

Nykytila

Majoitusilasto uudistettiin vuonna 1993, jolloin kehitteillä olleen direktiivin sisältö oli jo pääpiirteittäin tiedossa ja se otettiin uudistustyössä huomioon. Tiedonkeruu täyttää direktiivin vaatimukset (majoituskapasiteetti majoitusmuodot, saapuneet vieraat ja yöpymiset, vuodekäyttö) ja sisältää lisäksi paljon kansalliseen käyttöön tarvittavia tietoja (huonekäyttö, matkan tarkoitus, majoitusmyynti ja täydellinen maaluettelo). Tilasto on kansainvälisestäkin katsoen sisällöllisesti varsin laadukas.

Tulosteissa on vuoden 1997 alusta alkaen kaikki direktiivin vaatimat tiedot, myös vuoteiden bruttokäyttöaste. Aiemmin laskettiin ainoastaan tärkeämpi ja paremmin määriteltä vuoteiden nettokäyttöaste. Bruttokäyttöasteen laskemiseksi tiedostorakennetta muutettiin 1996. Tämän lisäksi julkaisemattomaan taulukkopakettiin tehtiin muutamia käyttäjän kannalta tärkeitä muutoksia, esimerkiksi maittaiset tiedot tulostetaan nyt yöpymisten lisäksi myös saapuneista vieraista.

Kuukausijulkaisussa samoin kuin julkaisemattomassa taulukkopaketissa otettiin tammikuussa 1997 käyttöön NUTS3-jakoon perustuva maakuntapohjainen alueluokitus läänien sijaan. NUTS3-tasoisien luokituksen lisäksi direktiivin mukaisia tietoja pitää toimittaa Eurostatille NUTS2-tasoisina eli suuraluejaolla. Tämä aiheuttaa jonkin verran ylimääräistä työtä, koska Suomessa ei ole kiinnostusta suuraluejaon mukaisiin tietoihin. Tietoja on kuitenkin mahdollista tuottaa millä

hyvänsä aluejaolla tietosuojan sallimissa puitteissa, joka edellyttää vähintään neljän majoitusliikkeen yhteenlaskettuja lukuja.

Tulevaisuudennäkymät

Kehittämisen painopiste on tällä hetkellä vastausten laadun ja peittävyuden parantamisessa sekä tietopalvelun kehittämisessä. Tilaston tietosisältö on nykytekniikalla maksimilaaajuudessaan, eikä sitä voida enää laajentaa aiheuttamatta kohtuutonta lisätyötä sekä tiedonantajille että tilaston tuottajille. Vaarana on jopa tietosisällön supistuminen hallinnollisten päätösten seurauksena, jos matkan tarkoitus poistetaan hotellikortin tiedoista.

Majoitusilastosta julkaistavat tiedot säilynevät jatkossakin pääosin nykyisellään. Tiedostorakenteen uudistamisen jälkeen kuukausittaiset ja osavuositteiset muutosprosentit ovat lähempänä oikeaa. Aikaisemmin ne näyttivät liian negatiivista kehitystä, koska ne laskettiin edellisvuoden lopullisista tiedoista.

Julkaisemattomien taulukkojen sisältöä on kehitetty saatujen kokemusten ja käyttäjien ehdotusten perusteella niin, että ne sisältävät sekä kansainväliseen että kansalliseen käyttöön tarvittavat tiedot ilman, että tulosteiden määrää olisi jouduttu kovinkaan paljon lisäämään. Näiden tietojen toimittamista sähköisessä muodossa paperitulostusten sijaan pyritään edistämään.

Tilastokeskuksessa testataan verkkoa pitkin tapahtuvan sähköisen tiedonkeruun mahdollisuuksia ja tapoja. Ainakin osittain sähköisen tiedonkeruun soveltaminen saattaa tulla hyvinkin pian ajankohtaiseksi myös

majoitustilastossa. Tämä nopeuttaisi huomattavasti ensimmäisten ennakkotietojen saantia. Tällä hetkellä kuitenkin vain noin kolmasosa majoitusliikkeistä pystyisi toimittamaan tiedot sähköisesti ja kokonaisestimointi olisi tehtävä tämän osuuden pohjalta ottaen huomioon osajoukon vastausprosentti.

Eräissä maissa osajoukon korottaminen perusjoukon tasolle on normaalkäytäntö ja se voidaan tehdä eri tavoin. Leirintäalueiden osalta toimenpide olisi kuitenkin kyseenalainen, koska on vaikea määrittellä, mihin lukuihin korotuksen pitäisi perustua. Estimointi koko maan tasolla olisi suhteellisen helppo toteuttaa. Tulosten luotettavuus edellyttäisi kuitenkin kunta-seutukuntatasoista estimointia, mikä taas olisi ohjelmallisesti varsin hankala toimenpide. Asia pitää joka tapauksessa ratkaista, jos ennakkotietojen valmistamista halutaan nopeuttaa verkon kautta tapahtuvan tiedonkeruun avulla.

Ennakkotietojen nopeuttamisen ohella tilaston kehittämisen keskeisiä painopisteitä on sen kattavuuden laajentaminen. Leirintäalueiden tilastointi ulkoilulain (1343/94) perusteella on ongelmallista, koska laki laajentaa leirintäalueen käsitettä kuntien telttailualueisiin, SF-Caravanin matkailuvaunualueisiin ja leirintäalueisiin rinnastettaviin ulkoilualueisiin. Toistaiseksi näitä ei ole otettu majoitustilastoon tietojen saantiongelmien takia.

Toinen, ehkä oleellisempikin laajennus olisi vierasvenesatamien saaminen mukaan majoitustilastoon. Direktiivissä venesatamien samoin kuin edellä mainittujen leirintäalueiden sisällyttäminen majoitustilastoinnin piiriin on jätetty maakohtaiseen harkintaan.

Majoitustilaston ulkopuolelle jää pienten majoitusliikkeiden lisäksi kokonaisuudessaan yksityinen mökinvuokraustoiminta ja

sen sisällyttäminen tilastoinnin piiriin täydentäisi maksullisen majoituksen laajuudesta saatavaa kuvaa. Tämä edellyttäisi kapasiteettitietojen keräämistä mökkien vuokraajilta ja välittäjiltä sekä mahdollisesti Tanskan mallin mukaisia otostutkimuksia vuokramökkien käytöstä.

Lomakäyttöön vuokrattavien mökkien määrästä tehtiin kartoitus Matkailun edistämiskeskuksen maaseutulomailuprojektin (MALO-projekti) yhteydessä vuonna 1993. Tämän pohjalta kartoitus uusittiin laajennettuna maa- ja metsätalousministeriön ja sisäasiainministeriön koordinoiman maaseutu- matkailun teemaryhmän toimesta vuosina 1996–97.

Vuokrattavien lomamökkien ja maatalomajoituksen kapasiteettitietojen keruu jatkuu edelleen ja selvityksen pohjalta muodostettua rekisteriä aletaan päivittää säännöllisesti. Kapasiteettitietojen ohella on tarkoitus käynnistää kuukausittainen tiedonkeruu vuokrattavien mökkien yöpymisistä ja vuokralle tarjollaoloajoista.

2.2 Suomalaisten matkatutkimus

Suomalaisten matkatutkimus on otospohjainen haastattelututkimus, jolla kerätään tietoa suomalaisten matkailun laajuudesta ja matkojen luonteesta. Matkailun edistämiskeskuksen toimesta matkailututkimuksia on tehty vuodesta 1975 alkaen. Säännölliset kolme kertaa vuodessa tehtävät tutkimukset aloitettiin vuonna 1991 ja niiden toteutuksensa vastasi Tilastokeskus.

Tutkimuksen tietosisältö painottui sellaiseen kotimaan vapaa-ajanmatkailuun, jonka yhteydessä käytetään maksullisia majoituspalveluja. Tutkimus jatkui pääosin samanaikaisena vuoteen 1995 asti, jolloin matkailu-

palvelujen kysynnän tilastointi siirtyi vireillä olleen EU:n matkailutilastodirektiivin vuoksi Tilastokeskukseen.

Kolmivuotinen kehittämisohjelma

Matkatutkimuksen osalta direktiivin soveltaminen merkitsi siirtymistä neljännesvuositaiseen tilastointiin ja tietosisällön laajentamista ulkomaanmatkailun, kotimaan mökki- ja vierailumatkailun sekä työ- ja kokousmatkailun osalta. Tietosisällön ja tutkimusmenetelmän yhdenmukaistaminen on toteutettu asteittain kolmivuotisella kehittämisohjelmalla vuosina 1995–1997.

Neljännesvuositaiseen tilastointiin siirryttiin vuonna 1996. Seurantajakson lyhentäminen neljästä kolmeen kuukauteen vähentää muistamiseen liittyvää virhettä ja parantaa näinollen tulosten laatua. Haittapuolena kolmen kuukauden jaksottamisessa voidaan pitää sitä, että se rikkoo yhtenäisen kesämatkailun seurannan kesäkuun sisältyessä toiseen ja heinä–elokuun kolmanteen vuosineljännekseen ja viivästyttää loppukesän tulosteiden valmistumista marras-joulukuun vaihteeseen.

Matkojen alkamiskuukauden avulla voidaan kesä–elokuussa tehtyjen matkojen määrät yhdistää jälkeen päin matkaryhmien tasolla. Myös tarkempi tulostaminen kesäkuukausina tehdyistä matkoista, esim. ulkomaan matkat kohdemaittain, on tarvittaessa mahdollista. Ainoat matkaryhmät, joista alkamiskuukautta ei kysytä, ovat ulkomaille tehdyt päivämatkat sekä kotimaassa tehdyt lyhyet mökki- ja vierailumatkat. Näiden matkojen volymit saadaan ainoastaan neljännesvuositasolla.

Nykytila

Yhdenmukaistamisohjelman jälkeen matkatutkimus tuottaa vuodesta 1997 alkaen direktiivin edellyttämää tietoa suomalaisten matkailusta sekä vuosi- että neljännesvuositasolla ja lisäksi paljon kansallisesti mielenkiintoista tietoa, kuten kotimaan matkojen kohde ja matkoja tehneiden henkilöiden sosio-ekonomisia taustatietoja. Vuonna 1997 siirryttiin kotimaan matkojen kohde- luokituksessa läänitasosta kuntatasoon, mikä mahdollistaa matkojen maakuntapohjaisen alueluokituksen. Vuositason tulosteet sisältävät kaikki neljännesvuositason tiedot direktiivin edellyttäessä vuositason tietoja pääasiassa pitkistä, vähintään neljän yöpymisen vapaa-ajanmatkoista.

Vuonna 1996 tutkimukseen sisällytettiin myös ulkomaille tehdyt päivämatkat, minkä jälkeen matkatutkimus antaa varsin kattavan kuvan maan rajojen ulkopuolelle suuntautuvasta matkailusta. Kotimaan matkailun osalta tutkimus rajoittuu yöpymisen sisältävään matkailuun. Volyymitaan laajaa kotimaan päivämatkailua ei ole syytäkään yhdistää tähän tutkimuskehikkoon, koska kolmen kuukauden viitejakso on usein tehtäviin lyhyisiin matkoihin aivan liian pitkä. Runsaslukuisten lyhyiden mökki- ja vierailumatkojen hallinta on jo nykyisellään monessa suhteessa ongelmallista haastateltavalle.

Matkatutkimuksen neljännesvuositulokset raportoidaan liitteinä matkailutilaston kuukausijulkaisussa (ent. majoitustilasto). Neljännesvuosiraporttien lisäksi tutkimuksesta tehdään erillinen vuosijulkaisu.

Tulevaisuusnäkymät

Tietosisällön yhdenmukaistamisen jälkeen matkatutkimuksen kehittämisen painopisteeksi tulee rahankäyttöön liittyvän tiedon laajentaminen ja täsmentäminen sekä tutki-

muksen integrointi matkailun kansantaloudellisen merkityksen ja matkailun ympäristöön kohdistamien paineiden mittaamiseen.

Kyselylomaketta kehitetään edelleen sisällöllisesti ja teknisesti, jotta siitä saataisiin entistä käyttäjäystävällisempi sekä haasteltavalle että haastattelijalle. Matkailijoiden rahankäyttöä koskevia tietoja pyritään kehittämään niin, että kotimaan matkailuun liittyviä kulutustietoja voitaisiin paremmin käyttää hyväksi matkailun kansantaloudellisen merkityksen arviointiin ja ulkomaan matkoista aiheutuneita kuluja ulkomaille suuntautuvien valuuttavirtojen arviointiin.

Mahdollisuudet ulkomaille viedyn valuutan arviointiin paranivat vuonna 1996, kun ulkomaille tehdyt päivamatkat otettiin tutkimuksen piiriin ja edelleen vuonna 1997, kun tieto matkan kustannuksista ulotettiin myös ulkomaille tehtyihin työ- ja kokousmatkoihin. Toistaiseksi rahankäyttöä ei kysytä ulkomaan päivamatkoilla.

Kotimaan matkailun osalta tutkimuksen tietosisältö antaa jo nykyisellään välineetseläisen hyvin karkean, ympäristöön kohdistuvia paineita mittaavan perusindikaattorin tuottamisen, jossa alueelle suuntautuvan matkailun volyyymi suhteutetaan alueen väestöpohjaan ja pinta-alaan. Matkojen kohteen kuntapohjainen luokitus mahdollistaa matkojen tilastoinnin ja ympäristöindikaattorin tuottamisen jopa kuntatasolla. Otokoko rajoittaa kuitenkin maakuntatasoa pienempien alueluokitusten käyttöä.

Matkatutkimuksen aineiston keruussa siirryttiin vuonna 1994 tietokoneavusteiseen haastatteluun, mikä on vähentänyt tallennusvirheitä ja nopeuttanut aineiston valmistamista. Neljännesvuositilastot saadaan valmiiksi noin 1,5–2 kuukauden kuluttua seurantajakson päättymisestä eikä niiden nopeuttaminen tästä ole enää nykyisen tiedonkeruujärjestelmän puitteissa mahdollista. Vuosiraportointia pyritään nopeuttamaan ja mahdollisuudet tähän paranevat, kun tutkimuksen työvaiheet saadaan vakiinnutettua.

3. Direktiivin ulkopuoliset Tilastokeskuksessa tehtävät matkailutilastot

3.1 Rajahaastattelututkimus

Suomeen suuntautuvaa kansainvälistä matkailua kartoitetaan Matkailun edistämiskeskuksen toimeksiannosta **maahan saapuville ja maasta lähteville tehtävillä tutkimuksilla**. Maahan saapuville tehtävä tutkimus on otospohjainen haastattelututkimus, jonka avulla estimoidaan Suomeen saapuvien kävijöiden (matkailijat eli yöpyvät henkilöt ja päiväkävijät) lukumääriä asuinmaittain iän ja sukupuolen mukaan. Saapuville tehtävä haastattelu kattaa kaikki maahan saapuvat ulkomailla asuvat matkailijat ja päiväkävijät, siis myös sukulaisten tai tuttavien luona ym. rekisteripohjaisen majoitustilaston ulkopuolelle jäävässä majoituksessa yöpyvät matkailijat.

Suomesta lähteville ulkomaalaisille tehtävä tutkimus on menetelmältään ns. kiintiöity näyte, jossa tietyillä minimikiintiöillä varmistetaan kaikkien kohdekansallisuuksien riittävä edustus aineistossa. Tutkimus on pitkälti samansisältöinen kuin saapuville tehtävä tutkimus, tietosisältö on kuitenkin laajempi sisältäen erityisesti ulkomailta tulneiden kävijöiden rahankäytön Suomessa.

Rahan käyttöä koskevan kysymyksen laadun parantamiseksi aineiston keruumenetelmänä aikaisemmin käytetystä ns. valvotusta kyselystä on siirrytty haastattelemaan myös maasta lähteviä ulkomaalaisia. Yhdessä maahan saapuviin ja maasta lähteviin kohdentuvat tutkimukset antavat parhaat mahdolliset välineet selvittää Suomeen tulevien matkailijoiden kokonaismäärä ja kansallinen rakenne sekä estimoida matkailun yhteydessä ulkomailta tulleen valuutan

kokonaismäärä ja sen lähtömaakohtainen jakautuminen. Tutkimus antaa tietoa myös ulkomaisten matkailijoiden kulutuksen rakenteesta Suomessa.

Rajahaastattelujen organisointi on sekä otoskehikon ja poiminnan suunnittelun että aineiston keruun kannalta erittäin vaativa ja huomattavat resurssit vaativa hanke. Kielitaitoisten haastattelijoiden rekrytointi ja koulutus on jatkuva prosessi, koska haastattelijan työ on keruupaikasta riippuen enemmän tai vähemmän osa-aikaista ja tilapäisluonteista, mutta tiukasti tutkimuspäiviin sidottua, mikä todennäköisesti lisää haastattelijoiden vaihtuvuutta.

Ensimmäinen koko vuoden kattava rajahaastattelututkimus tehtiin alkaen vuoden 1994 maaliskuussa ja päättyen vuoden 1995 helmikuuhun. Kesäkauden tutkimus tehtiin vuoden 1995 kesä–syyskuussa. Rajahaastatteluja ei tehty vuonna 1996 määrärahojen puuttuessa. Nyt rahoitus on järjestynyt seuraavaksi kolmeksi vuodeksi kauppa- ja teollisuusministeriön MEKille budjetoiman määrärahan puitteissa. Säännöllinen maahan saapuville ja maasta poistuvilla tehtävä haastattelututkimus on käynnistynyt vuoden 1997 lopussa. Ahvenanmaa jää ainakin ensivaiheessa tutkimuksen ulkopuolelle mutta sen sisällyttäminen tutkimuksen piiriin mahdollisimman pian olisi suotavaa.

Rajahaastattelututkimuksen tietosisällön suunnittelussa on pyritty ottamaan huomioon kansainväliset määritelmät ja luokitukset sekä menetelmälliset suositukset. Rahankäyttöä koskevat tiedot pyritään koordinoimaan matkustustaseessa käytettyihin määritelmiin. Koordinointi matkustustaseeseen

on tärkeä, koska rajahaastattelulla kerättävät tiedot ulkomaisten matkailijoiden Suomeen tuomista tuloista tulevat olemaan keskeinen lähde matkustamiseen liittyvien rahavirtojen seuraamisessa siirryttäessä yhteiseen EU-valuuttaan.

Rajahaastattelututkimuksen tulokset raportoidaan kolmesti vuodessa siten, että vuositason raportin lisäksi tehdään erilliset raportit talvi- ja kesäkauden matkailusta. Vuosijulkaisut ilmestyvät Matkailun edistämiskeskuksen A-tutkimussarjassa.

3.2 Kesämökkitalasto

Kesämökkit -julkaisu ilmestyy vuosittain Asuminen-sarjassa. Kesämökkitalasto kootaan väestön keskusrekisterin rakennustiedoista ja verohallinnon tiedoista. Tilasto sisältää tietoja kesämökkien (tai yleisemmin vapaa-ajan asuntojen) sijainnista ja matkan pituudesta sekä omistajan asuntokunnan henkilömäärästä. Yhdistettynä suomalaisten matkatutkimuksesta saataviin tietoihin mökille tehtyjen matkojen ja yöpymisten määristä

kesämökkitalastoista saatavien tietojen avulla voidaan arvioida mökkien käyttöä ja kesäasukkaiden taloudellista merkitystä mökkikunnille. Tätä on aluetasolla selvitetty myös erillistutkimuksilla, mm. sisäasiainministeriön toimesta vuonna 1997.

Lomamökkikapasiteetti ja sen käyttö kuuluu määrittelyyn mukaan matkailuun. Noin neljäsosa mökeistä sijaitsee kuitenkin omistajan kotikunnassa, mikä jättää niiden käytön ns. tavanomaisen elinpiirin käsitteen mukaan matkailutilastoinnin ulkopuolelle. Tavanomaisen elinpiirin käsite sulkee tilastoinnin piiristä myös usein ja säännöllisesti (noin kerran viikossa) tehtävät matkat omalle mökille samoin kuin muut samaan kohteeseen toistuvasti tehdyt matkat.

Rakennustietojen käyttömahdollisuuksien laajentaminen matkailutilastojen yhteydessä tulisi selvittää. Tärkeätä olisi saada erotettua yritysten omistuksessa olevat mökit ja vuokrattavissa olevat lomamökkit, jolloin aineistoa voitaisiin käyttää mm. otoskehikossa tutkittaessa maksullisten vuokramökkien käyttöä.

4. Tilastokeskuksen muiden tilastojen matkailutiedot

4.1 Kansantalouden tilinpito ja matkailun satelliittitilinpito

Kansantalouden tilinpito sisältää toimialoitteiset **tuotantotilit** käyvin ja kiintein hinnoin. Niissä on laskettu eri toimialojen kokonais- tuotos, välituotekäyttö ja arvonlisäys. Arvonlisäyksestä voidaan laskea kunkin toimialan osuus koko talouden arvonlisäyksestä eli bruttokansantuotteesta. Arvonlisäys jaetaan edelleen palkkoihin, sosiaalivakuutusmaksuihin, kiinteän pääoman kulumiseen ja toimintaylijäämään.

Kansantalouden tilinpidossa lasketaan myös tuotannon käyttö eri tarkoituksiin: vientiin, kulutukseen, investointeihin ja varastoihin. Kulutus jakaantuu yksityiseen ja julkiseen kulutukseen. **Yksityinen kulutus** on jaettu edelleen käyttötarkoituksen mukaisiin luokkiin, joihin sisältyy myös ulkomaisten matkailijoiden kulutus. Kokonaistasolla vähennetään matkustustaseesta saatavat ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa ja lisätään suomalaisten kulutusmenot ulkomaila.

Panos-tuotos-mallin avulla on mahdollista arvioida matkailun heijastusvaikutuksia koko kansantaloudessa. OECD on laatinut matkailun taloudellisten vaikutusten laskentamenetelmistä käsikirjan ja kerää jäsenmaistaan käytettävissä olevat tiedot. Ongelmana kansantalouden tilinpidon tietojen käyttämisessä matkailutilastotarkoituksiin on luokituksen karkea taso, esim. henkilö- ja tavaraliikenteen erottelun vaikeus. Tämä vielä korostuu käytettäessä vuotta lyhyempiä tilastointijaksoja.

Pidemmän tähtäimen tavoitteena on matkailun satelliittitilinpidoon laskeminen Ruotsin ja Norjan (sekä Kanadan ja Itävällan) tapaan. Satelliittitilinpitoa kehitetään sekä OECD:ssa että Maailman matkailujärjestö WTO:ssa. WTO:ssa on valmistunut luonnos **matkailun satelliittitilinpidoiksi**, jota pyritään harmonisoimaan OECD:n suosituksen kanssa.

Kansainväliset mallit vaativat vielä runsaasti jatkokehittelyä ja täsmentymistä. Matkailun osuuden erottaminen eri toimialojen tuotannosta ja kysynnästä edellyttää tietoa sekä kotimaisten että ulkomaisten matkailijoiden kulutuksesta ja matkailun satelliittitilinpitoa voidaan lähteä laatimaan vasta kun haastattelututkimuksilla kerättävä riittävä tietopohja on käytettävissä.

Ruotsissa tehdyn satelliittitilinpidoon mukaan matkailun osuus bruttokansantuotteesta on 3,2 prosenttia, Norjan vastaava luku 2,9 prosenttia. Luvut antavat viitteitä matkailun osuudesta Suomen kansantaloudessa.

Matkailuun liittyvää tutkimustoimintaa harjoittava Suomen Matkailun Kehitys Oy on tehnyt selvityksen matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksista vuodelta 1995, joka pohjautui Ruotsissa kehitettyyn malliin. Selvityksen mukaan matkailuliikevaihto oli yhteensä 31 miljardia markkaa ja alan työllistysvaikutukseksi saatiin 75 000 henkilötyövuotta. Tätä matkailun taloudellisten vaikutusten arvioimiseen liittyvää hanketta on tarkoitus jatkaa kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön ja Matkailun edistämiskeskuksen rahoittamana yhteistyöprojektina.

4.2 Matkailutoimialoilla toimivien yritysten rakenne- ja suhdannetilastot

Tilinpäätöstilastoja, jotka kuvaavat mm. yritystoiminnan kannattavuutta ja rahoitusrakennetta, on tehty useilta matkailuun läheisesti liittyviltä toimialoilta eli majoitus- ja ravitsemistoiminnasta, linja-auto- ja vesiliikenteestä sekä matkatoimistoalalta. Majoitustoiminta ja matkatoimistotoiminta ovat lähes sataprosenttisesti matkailua. Linja-autoliikenteestä matkailun ulkopuolelle jää paikallisiikenne, vesiliikenteestä taas tavarankuljetus.

Linja-autoliikenteen, vesiliikenteen ja matkatoimistoalan tilinpäätöstilastot ovat olleet suhteellisen kattavia. Heikompi kattavuus on ollut majoitus- ja ravitsemistoiminnasta, jossa mukana ovat olleet vain yli 50 hengen yritykset. Sen tiedot on julkaistu kaikki toimialat käsittävässä kokoomajulkaisussa, muista edellämainituista on tehty myös erillisjulkaisut aineistojen valmistuttua.

Tammikuussa 1997 hyväksytyn EU:n yritysten **rakennetilastoasetuksen** perusteella tilanne on parantumassa ratkaisevasti, koska asetus kattaa kaikki, myös nyt puuttuvat toimialat. Lisäksi päästään kokonaisvaltaiseen tarkasteluun, kun tiedot saadaan myös pienistä yrityksistä hyödyntämällä verotusaineistoja. Rakennetilastouudistus on parhaillaan käynnissä ja valmistuttuaan se tarjoaa mielenkiintoisia yhteiskäyttömahdollisuuksia muiden tilastojen kuten yritysten ja toimipaikkarekisterin, työssäkäyntitilaston, majoitustilaston ja konkurssitilaston kanssa.

Valmisteilla oleva EU:n yritysten **suhdannetilastoasetus** kattaa palvelutoimialoista vain kaupan. Suhdannetilastoja uudistettaessa aletaan kuitenkin hyödyntää ns. MAVA-aineistoa (maksuvalvonta, arvon-

lisä- ja ennakonpidätystiedot kuukausittain), jolloin palvelujen suhdannetilastojen tuotanto laajenee ja kuukausittaisia liikevaihto- ja palkkatilastoja pystytään tuottamaan myös majoitustoiminnasta ja muilta matkailutoimialoilta.

4.3 Yritysrekisteri

Yritys- ja toimipaikkarekisteri sisältää tiedot kaikkien yritysten ja niiden toimipaikkojen määrästä, sijainnista, henkilöstöstä ja liikevaihdosta **toimialoittain**. Yritysrekisteristä voidaan luovuttaa myös yksikkökohtaista tietoa, toisin kuin Tilastokeskuksen muista aineistoista. Neljännesvuosittain tuotetaan tiedot aloittaneista ja lopettaneista yrityksistä, joita käytetään mm. majoitustilaston piiriin kuuluvien majoitusliikkeiden päivittämiseen.

4.4 Työllisyysilastot

Työvoimatutkimuksesta saadaan sekä kuukausittain että vuositasolla nopeaa tietoa eri toimialojen työllistävistä vaikutuksista, työllisten määrästä ammattiaseman mukaan, tehdyistä työtunneista, osa-aikaisen työvoiman käytöstä sekä työttömien määrästä.

Työvoimatutkimus on työllisyyttä kuvaavista tilastoista pitkälle harmonisoitu ja se tuottaa kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa. Koska kyseessä on otostutkimus, toimialajako on saatavissa suhteellisen korkealla tasolla, esim. majoitustoiminta ja ravitsemistoiminta saadaan erikseen, mutta ei matkatoimistoalaa. Kuljetuksesta saadaan erotetuksi liikennemuodot, mutta ei erikseen henkilö- ja tavaraliikennettä.

Matkailualan työllistävän vaikutuksen arvioimiseksi on käytettävissä myös hallinnolli-

siin rekistereihin pohjautuva **työssäkäyntitilasto**. Tämä vuositason tilasto on työvoimatutkimusta hitaampi (esim. vuoden 1995 tilasto ilmestyi 1997), mutta rekisteripohjaisena se on tarkempi. Demografisten tietojen ohella aineisto sisältää tietoja pääasiallisesta toiminnasta, ammattiasemasta, toimialasta, tutkinnoista ja tuloista. Tilastosta saadaan mm. kunta- ja aluetason tietoja toimialarakenteesta sekä matkailualalla työkentelevien henkilöiden määrästä ja rakenteesta.

Myös **kansantalouden tilinpidosta ja yritysrekisteristä** saadaan tietoja työllisistä ja yritysten henkilöstöstä. Määrittelyjen erillisuuden vuoksi näitä lukuja käytetään lähinnä muiden kansantalouden tilinpidon ja yritys- ja toimipaikkarekisterin tietojen yhteydessä. YTR:n luvuista puuttuu esim. julkinen toiminta ja monitoimialayrityksissä alatoimialoja ei välttämättä saada erotetuksi päätoimialan tiedoista.

4.5 Hinnat ja kustannukset

Matkailuun liittyvien palvelujen ja tuotteiden hinnoista saadaan tietoja **kuluttajahintaindeksin** (KHI) eri hyödykeryhmistä. Indeksistä lasketaan mm. hotelli- ja ravintolapalvelujen sekä liikennepalvelujen ja valmismatkojen hintakehityksestä. Indeksien painot perustuvat pääosin kulutustutkimukseen. Hotellihuonehintaindeksin laskeminen perustuu Tilastokeskuksen haastattelijoiden joka toinen kuukausi keräämiin tietoihin 14 kaupungin neljän hotellin arkipäivänä toteutuneista hinnoista. Laskemismenetelmän erillisyydestä johtuen hotellihintaindeksi osoittaa jonkin verran erilaista kehitystä kuin majoitustilastossa esitetyt hotellihuoneiden keskihinnat.

Parhailaan käydään keskustelua matkailijoiden kulutuksen mukaanottamisesta kuluttajahintaindeksiin. Tästä on tehty EU:n työryhmätasolla myönteinen periaatepäätös, mutta sen toteuttaminen käytännössä on toistaiseksi selvittämättä.

Matkailutoimialoille olisi mahdollista laskea myös **kustannusindeksejä** yhdistelemällä niiden kustannustekijöiden hintatietoja. Kustannusindeksejä lasketaan esimerkiksi erille liikennepalveluiloille. Käytettävissä olisi myös tietoja matkailuun liittyvien toimialojen **palkoista**. Samoin palkansaaajien ansiotasoindeksi lasketaan toimialoitain neljännesvuosi- ja vuositasolla.

Matkailun hinta- ja kustannusindeksejä olisi mahdollista kehittää huomattavastikin jo nykyisen tiedonkeruun pohjalta. Tärkeänä kehittämiskohteenä on kokonaisvaltaisen indeksin laskeminen matkailijoiden ostamista palveluista ja hyödykkeistä, joka perustuisi eri käyttökohteiden osuuksiin matkailijoiden kulutuksessa.

4.6 Kulutustutkimus

Kulutustutkimus (ent. kotitaloustiedustelu) sisältää mm. tietoa kotitalouksien käyttämistä menoista kuljetuspalveluihin, majoituspalveluihin, valmismatkoihin sekä valuutan vaihtoon. Nyt kun tutkimusta tehdään vuosittain, sen lähdearvo sekä matkailuun liittyvän rahankäytön kannalta että eri matkailuhyödykkeiden omistuksen tai saatavilla olon (esim. yhteiskäytössä oleva kesämökki) osuuden laskemisessa on kasvanut.

Kulutustutkimus perustuu kotitalouksien päiväkirjamuotoiseen tiedonkeruuseen ja siitä saatavien tietojen hyödyntäminen matkailutilastoissa on lähiajan kehittämiskohteita. Olisi selvitettävä, kuinka yksityiskohtaisella tasolla kulutustutkimuksen matkustamiseen

liittyviä tietoja voidaan käyttää tutkimuksen otoskoko huomioon ottaen.

4.7 Ajankäyttötutkimus

Ajankäyttötutkimuksia ei toistaiseksi ole Suomessa käytetty matkailutilastoinnin lähteenä, koska matkailun osuuden erottelu niissä on ollut hankalaa. Ajankäyttötutkimuksia ollaan harmonisoimassa Euroopan tasolla ja jatkossa niiden käyttö matkailuun liittyvän tiedon lähteenä tulee paranemaan erityisesti päivämatkailun osalta. Ajankäyttötutkimuksista saadaan lisäksi sellaista tietoa matkoihin liittyviin aktiviteetteihin käytetystä ajasta, jota ei saada muista aineistoista.

Ajankäyttötutkimuksia tehdään suhteellisen harvoin, noin kymmenen vuoden välein. Tämä ei kuitenkaan heikennä niiden käyttöarvoa matkailututkimusten kannalta, koska muutokset ajankäytössä tapahtuvat yleensä hyvin hitaasti. Ajankäyttötutkimuksen aineistoa matkailututkimuksia täydentävänä tietolähteenä tulisi Suomessakin lisätä useiden muiden maiden tapaan.

4.8 Muut filostot

Kuukausittain tehtävässä **kuluttajabarometrissa** (EU-barometri) on yhtenä kulutuskäyttäytymistä kuvaavana indikaattorina suomalaisten matkasuunnitelmat seuraavien kuuden kuukauden aikana. Tieto täyden-

tää matkailututkimuksista saatavaa kuvaa toteutuneista matkoista. Nykymuodossaan barometrin matkasuunnitelmia koskeva tieto tuotetaan kuitenkin hyvin karkealla tasolla eli vähintään 4 yöpymistä sisältävistä vapaa-ajanmatkoista. Esimerkiksi kotimaan matkailussa ei ole eroteltu matkoja omalle mökille tai muita ilmaismajoitusmatkoja maksullisten majoituspalvelujen käytöstä.

Matkojen tarkempi erittely tekisi matkasuunnitelmista matkailun suhdanteita entistä paremmin kuvaavan indikaattorin. Ulkomaan matkoja voitaisiin esim. luokitella tärkeimpien kohdemaiden tai laajempien matkailualueiden mukaan.

Koulutustilastoista saadaan tietoa matkailualan opetusta antavista oppilaitoksista sekä niiden oppilasmääristä. Koulutustilastoihin sisältyy kaikenlainen koulutus, myös lyhyet ammattiin tai vapaa-ajan harrastuksiin liittyvät loma- ja viikonloppukurssit, joihin osallistuminen sinänsä on usein matkailuksi luokiteltavaa toimintaa. Koulutus- ja matkailutilastojen rajanveto on erityisesti 1990-luvulla tullut ongelmalliseksi, kun oppilaitokset ovat enenevässä määrin tarjonneet tilojaan myös matkailukäyttöön.

Ympäristötilastoihin on kerätty matkailun kannalta mielenkiintoisia aluetason tietoja Suomen luonnonoloista sekä pitkän aikajakson kuukausittaisia keskilämpötiloja ja sademääriä, jotka saadaan ilmatieteen laitokelta.

5. Tilastokeskuksen ulkopuolella tehtävät matkailutilastot

5.1 Matkustustase ja henkilöliikennetase

Kansainvälistä matkailua kuvaavat kaksi maksutaseen erää ovat matkustus ja henkilöliikenne. **Matkustukseen** tilastoidaan kaikki ulkomailla asuvien matkailijoiden, palvelujen ja tavaroiden (poislukien pääomatyypiset investoinnit kuten asunnot, autot tms.) hankinnat Suomessa (tulot) sekä Suomessa asuvien matkailijoiden vastaavanlaiset hankinnat ulkomailla (menot). Mukana on sekä vapaa-ajan- että liikematkailu, joita ei saada erotetuksi toisistaan.

Matkustustase osoittaa matkustusmenojen ja -tulojen erotuksen eli matkailun yli- tai alijäämän. Suomen Pankin keräämät tiedot saadaan etupäässä ulkomaisten maksujen aineistosta, jolloin matkailijana pidetään henkilöä, joka ostaa tai myy matkavaihtoa kotimaassa tai ulkomailla. Valuutan vaihdon lisäksi matkustukseen sisältyy mm. matkatoimistojen kautta ostetut majoitus- ja palvelut sekä kansainvälisten luotto- ja maksukorttien käyttö ulkomailla. Kansainvälisten kuljetuspalvelujen käyttö on erotettu muista matkailuun liittyvistä kustannuksista erilliseksi henkilöliikenne-eräksi.

Matkailutilastoihin verrattuna matkustustaseessa käytetty matkailumääritys eroaa siten, että mukaan tulevat myös yli vuoden kohdemaassa esim. työn tai opiskelun vuoksi oleskelevat henkilöt.

Henkilöliikenteen tuloihin kuuluvat ulkomaisten matkustajien suomalaisille kuljetusyhtiöille maksamat matkalippumaksut kansainvälisessä liikenteessä ja vastaavasti menoihin suomalaisten maksut ulkomaisille

kuljetusyhtiöille, jotka Suomen osalta koostuvat etupäässä ilma- ja meriliikenteen matkalippumaksuista.

Henkilöliikennetaseen tiedot paranevat, kun ulkomaan meriliikenteen tulotilasto (ns. bruttorahatilasto) on uudistettu ja siirretty Merenkulkuhallituksesta Tilastokeskukseen vuoden 1996 alusta. Jatkossa tietoja aletaan tuottaa myös neljännesvuosittain.

Kun Euroopan yhteisvaluutta euro otetaan käyttöön kansallisten valuuttojen ostoon ja myyntiin perustuvaa tietoa EU:n jäsenmaiden välisistä valuuttatuloista ja -menoista ei enää ole käytettävissä. Silloin tiedot matkailuun liittyvistä valuuttavirroista unioniin kuuluvien maiden välillä on kerättävä matkailututkimuksilla eli lähinnä rajahaastattelututkimuksen ja suomalaisten matkatutkimuksen avulla. Laajemmin tämä koskee myös unionin ulkopuolelta suuntautuvaa matkailua, koska vaihto euroihin voi tapahtua kokonaan tai osittain eri maassa kuin niiden käyttö.

Matkatutkimuksilla kerättävää tietoa voitaisiin täydentää kulutustutkimuksesta saatavilla tiedoilla kehittämällä kotitalouksien ulkomaan matkailuun liittyvää kulutuskäyttäytymisen osuutta. Maiden välisten rahavirtojen seurannan kannalta matkailijoille tehtävät kulutustutkimukset ovat ongelmallisia siinä mielessä, että pakettimatkan ostajat eivät yleensä pysty erittelemään kuljetuksen ja majoituksen osuuksia paketin kokonaishinnasta. Ulkomaan matkailuun liittyvien rahankäyttötietojen luotettavuuden arvioinnista tietojen vaihto eri maiden välillä on tärkeätä, jotta saataisiin vertailtavaa tietoa rahavirroista lähtömaa-kohdemaata tasolla.

5.2 Matkailukohteiden kävijämäärät

Matkailun suunnittelua ja seurantaan varten Matkailun edistämiskeskus on selvittänyt matkailukohteiden kävijämääriä vuodesta 1985 lähtien. Kohteet on luokiteltu seuraaviin ryhmiin:

- perhe- ja harrastuskohteet
- eläinkohteet
- vapaa-aikakeskukset ja suurtapahtumat
- tiede- ja opetuskohteet
- tienvarsi-kohteet ja myymälät
- näyttelykohteet
- rakennukset
- museot
- luostarit ja kirkot.

Mukana ovat sekä ympärivuotiset että kesäkauden matkailukohteet ja näiden lisäksi Finland Festivals -tapahtumat. Hiihtokeskukset eivät sisälly kävijämääräselvitykseen.

Tietokannassa on tällä hetkellä 388 matkailukohdetta, joista yli 90 prosenttia ilmoittaa kävijämääränsä. Kohteet ilmoittavat itse kävijämääränsä ja laskentatavasta riippuen niiden luotettavuus vaihtelee. Osassa kohteita kävijämäärätiedot perustuvat tarkkoihin pääsylipputuloihin ja erilaisiin laskureihin, osassa kohteita tiedot perustuvat henkilökunnan arvioon. Tiedonkeruuta ohjaavien periaatteiden ja laskentatapojen kirjavuudesta johtuen kohteiden kävijämäärätiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, mutta kohdetyypeittäin vertailtavuus on varsin hyvä.

Tulokset julkaistaan vuosittain MEKin E-tutkimussarjan raportissa, jossa matkailukohteiden kävijämäärät esitellään kohdetyypeittäin ja kuukausittain koko maan ja maakuntien tasolla.

5.3 Henkilöliikennetilastot

Tavanomaisen elinpiirin ulkopuolelle suuntautuva, pitkämatkainen henkilöliikenne on lähes yksinomaan matkailua. Kaikki **henkilöliikennetilastot** ovat siten matkailun kannalta kiinnostavia. Yleensä lento- ja meriliikenteen matkustajatilastoista ei saada erotettua suomalaisia ja ulkomaisia matkailijoi- ta, mikä matkailututkimusten kannalta on aivan keskeinen tieto. **Tullin liikennetilastos- sa** maahan saapuneet henkilö- ja linja-autot erotellaan rekisteröintimaan mukaan, mikä useimmiten on myös kuljettajan ja matkustajien asuinmaa.

Meriliikenteessä matkustajien tilastointi kansallisuuden mukaan saattaisi tulevaisuudessa olla periaatteessa mahdollista, koska uusien meriliikenteen turvallisuusmääräysten mukaan varustamot ovat velvollisia keräämään matkustajilta myös eräitä henkilötietoja. Näiden aineistojen käyttö tilastointiin edellyttäisi yhteistyösopimuksia varustamojen kanssa, mikä käytännössä voi kuitenkin osoittautua varsin hankalaksi.

Henkilöliikennetutkimukset liittyvät läheisesti matkailuun. Niiden teko kaikkien liikennemuotojen osalta on siirretty tielaitoksesta liikenneministeriön vastuualueelle. Seuraava tutkimus tehdään vuosina 1998-99 ja sen suunnittelu on paraikaa meneillään. Kahdelle vuodelle ajoittuvan puhelinhaastatteluna tehtävän tutkimuksen otoksessa on noin 18 000 henkilöä.

Henkilöliikennetutkimuksilla on läheinen yhteys matkailupalvelujen kysyntätutkimuksiin ja eräissä maissa, esim. Ranskassa, pitkämatkaisen henkilöliikennetutkimuksen ja matkatutkimuksen teko on yhdistetty. Suomessa tämä ei ole mahdollista, koska henkilöliikennetutkimus käsittää sekä lyhyt- että

pitkämatkaisen henkilöliikenteen. Muuttujien ja luokitusten harmonisointi matkailututkimusten kanssa on keskinäisen vertailtavuuden edellytys, jotta tutkimukset täydentäisivät toisiaan.

Tutkimusta koskevista asiantuntijalauseannoissa onkin painotettu EU:n mallin soveltamista, koska siinä harmonisointi ja yhteiskäyttö matkailututkimusten kanssa on otettu huomioon ja päivämatkailutietojen saanti varmistettu. Tutkimuksen konsultin VIATEK-YHTIÖT OY:n tekemä esiselvitys pohjautui Ruotsissa käytettyyn malliin, jonka pahimpana epäkohtana on juuri se, ettei harmonisointia matkailututkimusten kanssa ole otettu huomioon.

5.4 Liikenne-ennusteiden kehittäminen

Liikenneministeriön asettama työryhmä teki vuonna 1996 ehdotuksen liikenne-ennusteiden järjestämisestä. Työryhmä ehdotti yhtenäisen liikenne-ennustejärjestelmän kehittämistä, ennustetyön uudelleen organisoimista, liikenteen kysyntä- ja tarjontatietovarannon järjestämistä, sekä ennusteisiin liittyvien taustatutkimusten tekemistä. Työryhmä ehdotti, että jatkossa kaikkien liikennemuotojen yleisennusteet tehdään samanaikaisesti toisiinsa yhteensovittaen ja yhtenäisiä lähtötietoja ja -olettamuksia käyttäen. Monivuotinen tutkimusohjelma käynnistyy syksyn 1997 aikana. Lähtötietojen osalta mm. matkailutilastojen kehittäminen on olennainen osa ennustejärjestelmää.

6. Matkailutilasto julkaisu ja sähköinen tiedonvälitys

Matkailun edistämiskeskus on vienyt Internetiin eräitä matkailun perustilastoja (<http://www.mek.fi/>). Samoin Internetistä löytyy Tilastokeskuksen sivuilta selostukset ja yhteystiedot maassamme julkaistavista tilastoista (http://www.stat.fi/tk/tp/t_opas; aihealue Liikenne ja matkailu). MEKissä valmisteilla oleva RELIS-järjestelmä ja Tilastokeskukseen suunnitella oleva aikasarjapalvelutietokanta lisäävät lähivuosina sähköisessä muodossa olevan tiedon tarjontaa. Majoitustilaston julkaisemattomat taulukot voidaan jo nyt toimittaa paperituloiteiden ohella Excel-muotoisina taulukkoina, jotka voidaan lähettää sähköpostin kautta.

Perinteiset julkaisut säilyttävät paikkansa vaikka ammattikäyttäjät siirtyvät yhä enenevässä määrin sähköiseen tiedonkäyttöön. Majoitustilaston kuukausijulkaisun kehittäminen suhdanneraportin suuntaan lisäämällä siihen matkustustase- ja henkilöliikennetietoja sekä suomalaisten matkatutkimuksen neljännesvuositiedot niiden valmistuttua on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi. Kuukausijulkaisuun voitaisiin mahdollisesti lisätä vielä muitakin tietoja, esim. tullihallituksen neljännesvuositilastot maahan saapuvista ajoneuvoista rekisteröintimaittain luokiteltuna.

Matkailun eri vuosijulkaisut kuten Matkailutilasto, Suomalaisten matkailu ja Matkailukohteiden kävijämäärät ovat laajentaneet levikkiään kotimaassa. Englanninkieliset käännökset lisäävät myös niiden kansainvälistä käyttöarvoa. Näiden vakiintuneiden julkaisujen rinnalle tullaan rajahaastattelututkimuksen käynnistyttyä saamaan myös vuosijakausitason raporteja Suomeen suuntau-

tuvasta matkailusta ja ulkomaisista matkailijoista asuinmaittain eriteltynä.

Matkailutilaston vuosijulkaisua on vuodesta 1996 kehitetty matkailutilastollisen vuosikirjan suuntaan, kun julkaisuun lisättiin runsaasti (14 sivua) erilaisia matkailua kuvaavia aikasarjoja. Vuonna 1997 julkaisua laajennettiin edelleen lisäämällä siihen mm. kansainvälinen matkailutilastokatsaus sekä Suomen ja ulkomaiden välistä matkustajaliikennettä koskevia tilastoja, jotka aikaisemmin sisältyivät MEKin toimesta tuotettuun Matkailun kehitys -vuosijulkaisuun. Matkailutilaston sisällön laajennuksen seurauksena MEKin julkaisun teko lopetettiin vuoden 1996 jälkeen.

Varsinaisten matkailujulkaisujen ohella Tilastokeskuksen Liikennetilastollinen vuosikirja sisältää runsaasti henkilöliikennetilastoja liikennemuodoittain.

Kansainvälisiä matkailutilastotietoja saadaan sekä WTO:sta, OECD:stä että Eurostatista, jotka julkaisevat edellisen vuoden pikaennakkotietoja varsin nopeasti alkuvuodesta järjestettävien Berliinin matkailumessujen yhteydessä. Nämä luvut perustuvat kuitenkin suurelta osin ennusteisiin ja niissä esiintyy usein hatarasta tietopohjasta johtuvia ristiriitaisuuksia. WTO:n tietoja löytyy myös Internetistä (www.world-tourism.org). Varsinaiset WTO:n, Eurostatin ja OECD:n vuosijulkaisut ilmestyvät suhteellisen pitkällä, lähes kolmen vuoden viiveellä; siinä vaiheessa kun esimerkiksi Suomessa on julkaistu vuoden 1996 lopulliset tiedot, tuoreimmat kansainväliset tilastot ovat vuodelta 1994.

7. Muuta matkailuun liittyvää tiedonkeruuta

7.1 Suomen matkatoimistoalan liiton selvitykset

Suomen matkatoimistoalan liitto ry (SMAL) laatii matkoja järjestäviltä jäseniltään kokoamiensa tietojen perusteella selvityksen lentopohjaisten valmismatkojen kokonaistarjonnasta Suomessa. Kokonaistarjonnan lisäksi on laskettu erikseen kesä- ja talvikauden matkatarjonnan täyttöaste prosentteina kulloisellakin tutkimushetkellä. Selvityksessä on eritelty ne kohdemaat, joihin vähintään kolme matkanjärjestäjää järjestää valmismatkoja. Loput kohteet on koottu ryhmiin 'muut' tai 'muut kauko-kohteet'. Selvitykset tehdään tammikuussa, maaliskuuhuhtikuun vaihteessa, elokuun puolivälissä ja lokakuun lopussa ja niihin on koottu noin kahdentoista matkanjärjestäjän tiedot. Tarjontaselvityksessä ovat mukana kaikki suurimmat lentomatkojen järjestäjät.

7.2 Suomen Hotelli- ja Ravintolaliiton¹ seurantajärjestelmä

1. Kannattavuustutkimus

Vuosittain hotelleista, ravintoloista ja kahviloista. Mukana 300–400 toimipaikkaa. Tuloslaskelmat ja niistä johdettuja tunnuslukuja suuruusluokittain, tyypeittäin ja sijaintipaikoittain.

2. Vuokratutkimus

Vuosittain elokuussa. Ravintoloiden, kahviloiden ja hotellien vuokratulot (mk/m²/kk) si-

jaintipaikoittain. Mukana 500–600 toimipaikkaa.

3. Ruoan raaka-aineiden tukkuintaseuranta (Tilastokeskuksen kanssa)

Vuosittain helmi- ja syyskuussa. Yli 80 tuotenimikettä. Tukkuhintaindeksi, jonka painorakenne henkilöstöravintoloista.

4. Alkoholin tukkuintaseuranta (Tilastokeskuksen kanssa)

Tehdään kahdesti vuodessa. Sisältää 24 juomanimikettä. Tukkuhintaindeksi, jonka painorakenne muodostettu yli 4,7 %:sta alkoholia anniskelevien ravintoloiden ostojen mukaisesti.

5. Ravintolaruokailun trenditutkimus

(Suomen Gallupin kanssa)

Kerran vuodessa syksyisin. Perustuu 1 500 suomalaisen haastatteluun. Käyntitiheys, mikä ateria, mitä ruokaa ja juomaa, missä, kenen kanssa, missä tilanteessa, miten maksoi jne.

6. Hotellien asiakastutkimus

(Suomen Gallupin kanssa)

Kahden vuoden välein. Perustuu vapaa-ajan asiakkaiden, ammatikseen matkustavien ja kokousasiakkaiden mielipiteisiin hotellipalveluista.

7. Hotelli- ja ravintola-alan pitkän tähtäimen kehitysnäkymät

Viiden vuoden välein omana tai toimeksiantotutkimuksena. Kysyntä ja tarjonta, työvoima- ja koulutustarve, kustannukset ja hinnat, investoinnit jne.

¹ Aik. Hotelli- ja ravintolaneuvosto

---

8. Henkilöstöravintoloiden myynti-, kapasiteetti- ja työpanos seuranta

Puolen vuoden välein. Mukana suurimmat henkilöstöravintolaketjut.

9. Pikaruokaravintoloiden myynti-, kapasiteetti- ja työpanos seuranta

Puolen vuoden välein. Mukana suurimmat hampurilais- ja pizzaravintolaketjut.

10. Hotellien myynti-, kapasiteetti- ja käyttöaste seuranta

Kuukausittain. Mukana suurimmat hotelli- ketjut ja joukko yksityisiä hotelleja.

Muuta

- tilastotiedote kolmen kuukauden väliajoin
- taskutilasto kerran vuodessa
- lyhyen tähtäimen kehitysnäkymät 1–2 kertaa vuodessa.

8. Luettelo Suomessa tehtävistä matkailuun liittyvistä tilastoista

Tilastokeskuksessa tehtävät tilastot

Matkailutilasto

- Kuukausittain tehtävä julkaisu sisältää EU:n matkailutilastodirektiivin mukaista tietoa majoituskapasiteetista, käyttöasteesta, saapuneista vieraista ja yöpymisten määrästä sekä näiden lisäksi mm. hotellihuoneiden keskihinnat. Rekisteripohjainen tilasto kattaa majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai matkailuvaunupaikkaa ja kaikki retkeilymajat.
- Aineistosta tehdään lisäksi yksityiskohtaisempi majoitustoimintaa alueellisesti kuvaava taulukkopaketti. Majoitustoiminnan lisäksi kuukausijulkaisussa on tietoja matkustustaseesta ja Suomen kansainvälisen matkustajaliikenteen volyymeista liikennemuodottain. Liitteenä neljännesvuosiraportti suomalaisten matkatutkimuksesta.
- Vuosijulkaisu sisältää aikasarjoja majoitustoiminnasta, matkustustaseesta ja henkilöliikennetaseesta, Suomen ja ulkomaiden välisestä matkustajaliikenteestä sekä tietoja matkailuun liittyvien toimialojen toimipaikoista, henkilöstöstä, liikevaihdosta ja tilinpäätöksistä. Lisäksi tilastoja kansainvälisen matkailun kehityksestä.

Suomalaisten matkailututkimus

- Neljä kertaa vuodessa tehtävä otospohjainen haastattelututkimus, tuottaa EU:n matkailutilastodirektiivin edellyttämää tietoa matkailupalvelujen kysynnästä eli

matkojen määrästä ja niiden luonteesta sekä matkoja tehneistä henkilöistä. Tutkimuksella kerätään tietoa kotimaassa ja ulkomaille tehtyjen matkojen tarkoituksesta, kestosta, kohteesta, majoitusmuodoista, liikennevälineistä, matkan järjestämisestä ja matkan aiheuttamista kustannuksista. Lisäksi aineisto sisältää tietoa mm. kotimaan matkojen alueellisesta jakautumisesta ja matkoja tehneiden henkilöiden sosio-ekonomisia taustatietoja.

- Neljännesvuosiraportit julkaistaan kuukausittain ilmestyvässä matkailutilastossa (ks. edellä). Aineistosta tehdään erillinen vuosijulkaisu.

Rajahaastattelututkimus

- Maahansaapumispisteissä tehtävä otospohjainen haastattelututkimus Suomeen saapuville ja Suomesta lähteville ulkomaisille matkailijoille. Tutkimusta alettiin tehdä säännöllisesti vuoden 1997 joulukuussa. Tarkoituksena on selvittää maahan saapuvien yöpyvien matkailijoiden ja päiväkävijöiden volyymit asuinmaittain matkan tarkoituksen, iän ja sukupuolen mukaan. Maasta lähteviltä kysytään lisäksi mm. rahankäyttöä Suomessa. Tutkimus on jatkoa vuosina 1994–95 tehdyille rajahaastatteluille.
- Tutkimuksesta julkaistaan MEKin toimesta vuosiraportti ja kaksi kausiraporttia.

Kesämökkitilasto

- Kesämökkitilasto julkaistaan kerran vuodessa. Tiedot kerätään väestön keskus-

rekisterin rakennustiedoista ja verohallinnon tiedoista. Julkaisu sisältää tietoja vapaa-ajanasuntojen sijainnista, etäisyydestä omistajan asuinpaikkakunnalta ja omistajan asuntokunnan henkilömäärästä.

Kansantalouden tilinpito

- Saadaan toimialoittaista tietoa kokonaistuotoksesta, väliuotekäytöstä, arvonlisäyksestä, työllisistä ja tehdyistä työtunneista. Arvonlisäyksestä voidaan laskea kunkin toimialan osuus bruttokansantuotteesta.
- Panos-tuotos-tutkimuksen avulla voidaan arvioida matkailun heijastusvaikutuksia koko kansantaloudessa.

Matkailutoimialoilla toimivien yritysten rakenne- ja suhdannetilastot

- Useiden matkailuun läheisesti liittyvien toimialojen tilinpäätöstietoja joko erillisjulkaisuina tai kaikkia toimialoja käsittävisä kokoomajulkaisuissa.

Yritys- ja toimipaikkarekisteri

- Sisältää tietoja yritysten ja toimipaikkojen määrästä, sijainnista, henkilöstöstä ja liikevaihdosta toimialoittain. Yritysrekisteristä saa myös yksikkökohtaista tietoa toisin kuin Tilastokeskuksen muista aineistoista.

Työllisyystilastot

- Työvoimatutkimus on kuukausittain tehtävä otospohjainen haastattelututkimus, josta saadaan toimialoittaista tietoa työllisten, työttömien ja osa-aikaisen työvoiman määrästä sekä tehdyistä työtunneista kuukausi- ja vuositasolla.
- Työssäkäyntitilasto on rekisteripohjainen tilasto, josta saadaan työvoimatutkimus-

ta tarkempaa tietoa, mutta hitaammin. Demografisen rakenteen lisäksi se sisältää tietoa työssäkävien pääasiallisesta toimialasta, ammattiasemasta, tutkinnoista ja tuloista.

Hinnat ja kustannukset

- Hintaindeksejä lasketaan hotellihinnoista, ravintolahinnoista, liikennepalveluista ja valmismatkoista.
- Kustannusindeksejä lasketaan erikseen liikennepalvelualoilla.
- Ansiotasoindeksejä lasketaan toimialoitain neljännesvuosi- ja vuositasolla.

Kulutustutkimus

- Vuosittain tehtävä otospohjainen päiväkirjamuotoinen tutkimus, joka sisältää tietoja kotitalouksien käyttämistä menoista mm. kuljetuspalveluihin, majoituspalveluihin, valmismatkoihin ja valuutan vaihtoon.

Ajankäyttötutkimus

- Vuonna 1998 toteutettavasta EU:n tasolla harmonisoidusta tutkimuksesta saadaan tietoa mm. päivämatkailusta, matkojen aktiviteeteista ja niihin käytetystä ajasta. Tutkimusta tehdään suhteellisen harvoin, noin 10 vuoden välein.

Muut tilastot

- Kuluttajabarometrin indikaattoreina suomalaisten matkasuunnitelmat seuraavan kuuden kuukauden aikana. Matkojen luokitus toistaiseksi hyvin karkealla tasolla.
- Koulutustilastosta saadaan tietoja matkailualan opetusta antavista oppilaitoksista ja niiden oppilasmäärästä.
- Ympäristötilastosta saadaan aluetason tietoa pitkinä aikasarjoina Suomen luon-

nonoloista, keskilämpötiloista ja sademääristä.

Tilastokeskuksen ulkopuolella tehtävät matkailutilastot

Matkustustase ja henkilöliikennetase

- Suomen Pankki julkaisee maksutasetta, jonka eriä matkustus- ja henkilöliikennetase ovat. Kuukausittain julkaistavassa valuutan vaihtoon ja muihin ulkomaisten maksujen aineistoon perustuvassa matkustustaseessa on tilastoitu ulkomaisten matkailijoiden palvelujen ja tuotteiden osto Suomessa (tulot) ja suomalaisten matkailijoiden vastaavat ostot ulkomailla (menot). Kansainvälisten matkailijoiden matkalippumaksuista kerätään erillinen henkilöliikennetase.

Matkailukohteiden kävijämäärät

- Matkailun edistämiskeskus (MEK) julkaisee vuosittain koko maan ja maakuntatason tietoja matkailukohteiden kävijämääristä kohdetyypeittäin.

Henkilöliikennetilastot

- Ilmailulaitos: kansainvälisen lentoliikenteen matkustajatilastoja kohdemaittain, erikseen vuorolento- ja tilauslentotilastot.
- Merenkulkulaitos: kansainvälisen meriliikenteen matkustajatilastot kohde- ja lähtömaittain.
- Tulli: Suomeen maitse ja meritse saapuneet henkilö- ja linja-autot rekisteröintimaittain.

- Liikenneministeriö (aik. tielaitos): henkilöliikennetutkimus kuuden vuoden välein, seuraava tehdään vuosina 1998–99.

Liikenne-ennusteet

- Liikenneministeriö on asettanut työryhmän yhtenäisten liikenne-ennusteiden kehittämiseksi. Tutkimusohjelma käynnistyy syksyllä 1997. Lähtötietoina käytetään mm. matkailututkimuksia.

Lentopohjaisten valmismatkojen tarjonta

- Suomen matkatoimistoalan liitto ry (SMAL) kokoaa neljä kertaa vuodessa tietoja jäsenyritystensä lentopohjaisten valmismatkojen kokonaistarjonnasta sekä täyttöasteet kesä- ja talvikauden matkatarjonnasta.

Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto

- Kuukausittain seurataan hotellien myyntiä, kapasiteettia ja käyttöastetta.
- Kahdesti vuodessa kerätään tiedot henkilöstö- ja pikaruokaravintoloiden myynnistä, kapasiteetista ja työpanoksesta sekä ruoan ja alkoholin tukkuhinnoista.
- Vuosittain tehdään hotelleille, ravintoloille ja kahviloille kannattavuus- ja vuokratutkimukset sekä ravintolaruokailun trenditutkimus.
- Hotellien asiakastutkimus toteutetaan kahden vuoden välein ja viiden vuoden välein kartoitetaan hotelli- ja ravintola-alan pitkän tähtäimen kehitysnäkymät.

KATSAUKSIA-SARJA

Leena Timonen

Energiatilastojen kehittämisohjelma:
Tarveselvitys. 1996/1.

Pekka Rytönen

Konsernirekisterihanke
– yleissuunnitteluvaiheen raportti. 1996/2.

Vesa Kuusela

Puhelinpeittävyys ja puhelimella tavoitettavuus Suomessa. 1997/1

Timo Byckling (toim.)

Tilastokeskuksen tutkimustoiminnan päälinjat vuosina 1997–1999. 1997/2.

Minna Hänninen

Tilastolliset tietosuojamenetelmät ja niiden käyttö. 1997/3.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke
Pilottirekisterivaiheen raportti. 1997/4.

Pirkko Hemmilä, Matti Kauhanen

Julkisten menojen hintaindeksi 1995 = 100. 1997/5.

Timo Byckling (ed.)

Statistics Finland:
Main Lines of Research and Development in 1997–1999. 1997/6.

Juha Nurmela

Suomalaiset ja uusi tietotekniikka. 1997/7.

Mia Suokko (toim.)

Energia-alan työllisyysvaikutukset. 1997/8.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– yleissuunnitteluvaiheen raportti. 1997/9.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– suunnitteluvaiheen 1. osaraportti. 1997/10.

Risto Lehtonen (toim.)

Taloushistorian tutkimusta ennen ja nyt –
100 vuotta Tekla Hultinin väitöksestä
Kooste 12.12.1996 pidetyn Tilastokeskuksen tiedeseminaarin aineistosta.
1997/11.

Juha Nurmela

The Finns and Modern Information Technology.
Report 1 of the project "The Finns and the Future Information Society".
1997/12.

Lea Parjo

Tietoyhteiskuntatilastojen kehittäminen
– Projektin loppuraportti. 1997/13.

Jukka Hoffrén

Luonnonvarojen käytön verotus
Tarpeiden ja vaikutusten arviointia. 1997/14.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke
Perustamisvaiheen raportti. 1997/15.

Ritva Marin, Arto Luhtio

Matkailutilastojen nykytila ja kehittäminen
Työryhmän loppuraportti. 1997/16.

KATSAUKSIA

Matkailutilastojen nykytila ja kehittäminen

Työryhmän loppuraportti

Matkailutilastoihin kohdistuu voimakkaita paineita lisääntyneen kotimaisen ja kansainvälisen tietotarpeen taholta. Euroopan unionin matkailutilastodirektiivin tultua hyväksytyksi 23.11.1995 koettiin tärkeäksi selvittää matkailutilastoinnin kokonaisuus, sekä direktiiviin kuuluvien että sen ulkopuolelle jäävien matkailutilastojen nykytila ja tarvittavat toimenpiteet tilastojen yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi.

Tilastokeskuksen asettaman työryhmän tuloksena valmistui tämä raportti, jossa on lyhyesti esitetty matkailua varsinaisesti kuvaavat tilastot sekä sellaiset tietolähteet, jotka muun tiedon ohella sisältävät matkailua koskevaa tietoa. Raportissa on esitetty joukko parannusehdotuksia, joista osa on tehtävissä asteittain ja suhteellisen pienellä vaivalla mutta mukana on myös vaativampia pitemmän tähtäimen kehittämishankkeita. Pääpaino on varsinaisten matkailutilastojen kehittämisessä, tarkemmat kuvaukset niiden nykytilasta löytyvät viimeisimmistä tilastojulkaisuista.

Tilastokeskus
Myyntipalvelu
PL 3 B
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2474
sähköposti: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Statistikcentralen
Försäljnings tjänsten
PB 3B
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2474
e-post: myynti.tilastokeskus@stat.fi

Statistics Finland
Sales Services
P.O.Box 3B
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. + 358 9 1734 2011
Fax + 358 9 1734 2474
E-mail: myynti.tilastokeskus@stat.fi

ISSN 1239-3800
ISBN 951-727-418-1

9 789517 274180